

KÜTÜPHANECİLİĞİMİZDE ADNAN ÖTÜKEN

Prof. Dr. Osman ERSOY

DTCF Kütüphanecilik Bölümü

Yazıma başka başlıklar da seçebilirdim. Söz gelişi, «Adnan Ötüken ve Türk Kütüphaneciliği», yahut «Modern Kütüphanecilik ve Adnan Ötüken» veya «Adnan Ötüken ve Kütüphanecilik» de diyebilirdim. Büyük meslekdaşımın gerek dünya ve gerekse bizim kütüphaneciliğimiz içindeki yerini belirtmek için daha başka başlıklar da bulabilirdim. Ancak, konuyu sınırlayabilmek ve en azından 1940 - 1970 arasında geçen otuz yıllık bir çağı, kütüphaneciliğimizin gelişme çağını, adıyla damgalayan insanı anlatabilmek için, «Kütüphaneciliğimizde Adnan Ötüken» başlığını seçmenin daha doğru olduğunu sandım. Kısacası, kabına sığmayan bu büyük ve ünlü meslekdaşımızı, otuz yıllık kütüphaneciliğimizin içine sığdırmaya çalıştım.

**

Kütüphaneciliğimizin son çeyrek yüzyılını yaşayanlar veya onun içinde yetişenler, Ötüken adının bizim için ne büyük bir anlama geldiğini çok iyi bilirler. Bu dönemde, Ötüken'i kütüphaneciliğimizden, kütüphaneciliğimizi Ötüken'den ayırma olanağı yoktur. Bir başka deyiş-

le, sorunu abartmadan söyleyeyim ki, bu dönemde Türk Kütüphaneciliği demek, Ötüken demektir.

Büyük meslekdaşımı, 1942 yıllarında tanıdım. Ben Üniversitede öğrencisi, O, kütüphanecilik kursu hocası idi. Millî Eğitim Bakanlığı Yayın Müdürü olarak yüklendiği ağır görevin yanısıra, fakültemizdeki kütüphanecilik kursunu yönetiyordu. O kursları bitirenlerin bir çoğu bu gün bile mesleğimizde sorumluluğu büyük görevlerin başındadır. Bu meslekdaşlarımızın, bilgili, görgülü ve başarılı hizmetlerini çeşitli kütüphanelerimizde sürdürmelerinde Adnan Ötüken'in onları ve yeni yeni filizlenmekte olan mesleğimizi arkalamasının, yüreklendirmesinin, hiç kuşkusuz payı çok büyüktür.

1940 yılının ikinci yarısında, Ötüken, Millî Kütüphaneyi kurma çabası içindedir. Onun elinin altında, kendi yetiştirdiği, genç insanlar vardır. Tuttuğunu koparan, bundan ötürü de başarıdan başarıya koşan Ötüken, ülkemize Millî Kütüphaneyi kısa bir süre içinde kazandırmasını bildi. Türkiye, Adnan Ötüken sayesinde, dünyanın en genç Millî

Kütüphanelerinden birine sahip oldu; ancak, kurucusu mesleğini küçültücü, önemsiz gösterici çeşitli görüş ve sözlerin hedefi oldu. Birkaç kitaplık bir büro ile başlayan ve bugün ülkemizin en büyük kütüphanesi durumuna gelen Millî Kütüphanenin kuruluşuna, gelişmesine büyük meslekdaşım kadar emek ve gönül vermiş bir kişi daha hatırlamıyorum. Bana göre, **Millî Kütüphane Nasıl Kuruldu?** adlı uzun yazısı gençlik yıllarını kütüphaneciliğimiz uğruna nasıl cömertçe harcadığının en güzel belgesidir.

**

Büyük meslekdaşım için, 1950 yılının ilk ve ikinci yarısı mesleğin tutunması, özellikle verdiği kütüphanecilik kursunun düzenli eğitime dönüşmesi yolunda çalışmalarla geçti. Adnan Ötügen'in kurulmasında önyak olduğu Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü bu yılların ürünüdür. Türk Kütüphaneciliği, sadece Millî Kütüphaneyi değil, Ankara'da 1954-1955 yılında kurulan Üniversitedeki Kütüphanecilik Bölümü'nü de büyük meslekdaşımın bitip tükenmeyen çabalarına borçludur.

1960 yılları, mesleği meslek yapan unsurlardan literatüre eğilim dönemidir. Büyük meslekdaşım, Unesco Millî Komisyonu Üyesi olarak, bir çok mesleki el kitabının çevirilerini yaptırmış ve Türk Kütüphaneciliği, literatür yönünden de gerçekten zenginleşme olanağına kavuşmuştur. İstanbul Üniversitesi

Edebiyat Fakültesinde kurulan Kütüphanecilik Bölümü ise, yine büyük meslekdaşımın emek ve gönül verdiği bir kuruluştur.

1965 yılında mesleki çalışmalarının doruğuna ulaşan Kültür Müsteşarı Ötügen'den, başka sorunlarla uğraşması yüzünden meslek beklemediğimiz ölçüde yararlanamamıştır; ama, meslekdaşlar olarak, çeşitli yerlerde ve kütüphanelerde onun büyük adından kendi hesabımıza her fırsatta yararlandığımız da bir gerçektir.

Türk Kütüphaneciler Derneği 1960'dan sonra il ve ilçelerde örgütlenmeğe başladığında, genel merkez örgütünde görev aldı; hiç bir zaman genel başkan olmayı istemedi. Büyük meslekdaşım, 1949'da kurduğu derneğimizin kendisi olmadan da sürüp gelişmesini düşünüyor olmalıydı ki, başkanlığı hep istekli olanlarımıza, gençlere bırakarak dernek içinde eğitilmemizi sağladı.

**

Büyük meslekdaşım, son yıllarda Unesco Millî Komisyonu üyesi olarak Kütüphanecilik ve Dokümantasyon Komitesi'nin yürütücüsü idi. Bu nedenle, rahatsızlığı sırasında bile, komite toplantılarını hiç aksatmadan yürütüyordu. Ankara ve İstanbul toplantılarına bedenen çok çökmüş; fakat, ruh yönünden hepimizden genç ve dinç olarak gelen Ötügen'in üzerine titriyorduk; kurulmamasını istiyor, kişisel ve mesleki sorunlarımızdan büyük meslekdaşımı uzak tutmaya çalışıyorduk.

Daha birkaç yıl önce bir büyük kütüphanecimizi, Aziz Berker'i, yitirmiş; yıkılmış, bitmiş, bir anda kendimizi yalnız, kimsesiz sanmıştık. Mesleğimizin «Ağa Babası» artık Adnan Ötüken'di. İkinci bir şehit, ikinci bir kurban vermeğe, ne bizim ne de genç mesleğimizin gücü vardı. Ama büyük meslekdaşım, Türk Kütüphaneciliğinin, yukarıda da belirttiğim üzere, ta kendisi idi. İstanbul'daki son toplantımızdan Kadıköy'e geçişimizde, Aziz Berker Kütüphanesinin yerini sormuş ve kütüphaneye bu adı verenlerin kadirbilirliklerini öğmüştü. Büyük meslekdaşım, söylemek istediklerini açıkca söyleyemiyor; biz, anlatmak istediğini anlıyor; fakat, anladığımızı ifade edemiyorduk.

Yukarıda söz ettiğim olayın üzerinden bir hafta geçtikten sonra İstanbul'a, büyük meslekdaşımı topırağa vermeğe gittik. Aziz Berker Kütüphanesini ziyarete gideceğini söylemişti. Gidip gitmediğini bilmiyorum; ama Allah, Berker gibi, O'na da cennetini İstanbul'da nasip etti.

Büyük meslekdaşım Ötüken, bir mesleğe şekil, ruh, güç ve canlılık getirmişti. Türk Kütüphaneciliğinin hem eri hem de paşasıydı. Altmışbir yaş, bir gönüllü, bir idealist, bir önder, bir kurucu için gerçekten kısa ve göz açıp kapayıncaya kadar geçen zaman gibidir.

Kütüphaneciler, Aziz Berker'siz tatsız, tuzsuz hayata katlanamazken, «Ağa Baba» mız da bizden ayrıldı. Ortada bir yığın sorun, çözüm bekleyen işler... Birbirimizi sevmesini, saymasını, meslek içinde birlikte çalışmayı, kütüphanecilik bayrağını ülkenin her yanında dalgalandırmayı yeni yeni öğreniyorduk. Ya «Ağa Baba» mız bu kadar erken aramızdan ayrılmasaydı veya Allah büyük meslekdaşımın, gücünü, gönüllülüğünü bizlere de ihsan etseydi... Adnan Ötüken ve O'nun mesleğini sevip sayan kütüphaneciler başınız sağolsun. Kütüphanecilikte bir öndere çok ihtiyacımız olduğu bir dönemde, Türk Kütüphaneciliğinde bir devrim yapan büyük meslekdaşımın manevî huzurunda saygı ile eğilelim.